

- Debat i diàleg mitjançant els foros de discussió.
- Reserca de coneixement arxivat en la web.
- Aprendre d'una manera estructurada gràcies als tutorials.
- Comunicar nova informació sobre el tema a estudiar a través de notícies i investigació.

Malgrat tots els avantatges que el connectivisme pot aportar als cursos en les modalitats *online i b-learning* de les EEOOI, també hi podem trobar algunes crítiques. Per una banda, des del punt de vista dels docents un dels problemes que pot plantejar el connectivisme és la percepció de pèrdua de control perquè ells no creen el currículum, però potser perdre el control com a professors ensenya als docents a veure com els alumnes poden aprendre més. Per altra banda, l'alumnat pot sentir-se desbordat per la quantitat d'informació i la responsabilitat de prendre decisions per tal de triar la informació més adient.

3. CONCLUSIÓ

El connectivisme és la teoria de l'aprenentatge per excel·lència de l'era digital i del coneixement. La tecnologia ha provocat un impacte molt significatiu en l'educació, que va des del fet de saber què és el coneixement, fins als mètodes d'aprenentatge, afectant també als rols tradicionals de tots els implicats en el procés d'ensenyament-aprenentatge.

En un entorn d'aprenentatge connectivista els alumnes poden estudiar al seu propi ritme i tenen accés a la informació en temps real. Els alumnes també ensenyen els professors i aprenen d'ells mateixos en un entorn d'aprenentatge que evoluciona dia a dia (Siemens 2008). Els alumnes aprenen a tenir fluïdesa per a expressar-se adequadament en diversos contextos i desenvolupen habilitats d'alfabetització digital.

Segons Siemens (2008) els docents haurien de ser experts en fonts d'aprenentatge del seu camp i creadors de recursos d'aprenentatge, i a la vegada actuar com a guies per als estudiants mentre que busquen connexions que els ajudaran a desenvolupar l'experiència en conceptes d'un camp en particular. El punt de partida de l'aprenentatge no està en el contingut sinó en les seues connexions. L'aprenentatge es recolça en la connexió de nodes d'informació afavorint que s'aconsegueixi un aprenentatge continu i efectiu.

Des d'un context virtual, la qüestió és si tots els alumnes d'EEOOI estan preparats per a ser estudiants autònoms que prendran les seues pròpies decisions i si els docents estan preparats per a donar als alumnes i a la tecnologia tant de control instruccional adaptant-se a una nova teoria d'aprenentatge com és el connectivisme. És cert que no tots els alumnes ni tots els professors d'EEOOI estaran preparats per a aprendre i ensenyar respectivament en un context connectivista i segurament hi haurà certa preocupació respecte a la seguretat online, resistència al canvi, manca d'interés en innovació, manca d'accés a la tecnologia, manca de confiança en els assistents virtuals i en els entorns de realitat virtual, desconfiança amb la informació proporcionada i preferència d'interacció humana i personal per tal de prendre decisions. Però hem de pensar que el connectivisme és el futur i cal posar-lo en pràctica i reeducar tant a estudiants com a docents a mesura que avança l'era digital.

"The future of learning is written in the future of knowledge" (Stephen Downes)¹⁶.

Bibliografía

- Barnett J., McPherson V., Sandieson R.M. (2013). Connected teaching and learning: The uses and implications of connectivism in an online class. *Australasian Journal of Educational Technology*. Vol 29, Nº 5. Western University, Canada.
<https://ajet.org.au/index.php/AJET/article/view/243>
- Bell, F (2011). Connectivism: Its place in theory-informed research and innovation in technology-enabled learning. Vol.12.3. University of Salford, United Kingdom. Official URL: <http://www.irrodl.org/index.php/irrodl/article/view...>
- Capdet, Dolors (2011). Conectivismo y aprendizaje informal. Análisis desde el punto de vista de una sociedad en proceso de

¹⁶ Siemens, George. *Knowing Knowledge* (2006), pág. 37

transformación. UOC (Universitat Oberta de Catalunya). <http://hdl.handle.net/10609/55766>

- Carter, D. (2009). Distance Education in China and India: Collectivism and Connectivism. *The International Review of Research in Open and Distributed Learning*, 10(3). Athabasca University Press. Retrieved January 5, 2018 from <https://www.learntechlib.org/p/49043/>.
- Cassany, D. (2000). De lo Analógico a lo Digital. *El Futuro de la Enseñanza de la Composición. Lectura y Vida*, (4), 6–15.
- Chenoll Mora, Antonio (2014). *Disertación doctoral La adquisición de lenguas extranjeras mediante materiales multimedia y enseñanza online: un enfoque contrastivo y didáctico*. Universidade Católica Portuguesa - UCP-Lisboa
- Colás Bravo, P. (2003). Internet y Aprendizaje en la Sociedad del Conocimiento. *Comunicar*, 20, 25.
- Czerkowski, B. (2011). Implications of connectivist pedagogy for online learning environments. In C. Ho & M. Lin (Eds.), *Proceedings of E-Learn 2011--World Conference on E-Learning in Corporate, Government, Healthcare, and Higher Education* (pp. 1876-1879). Honolulu, Hawaii, USA: Association for the Advancement of Computing in Education (AACE). En January 5, 2018 from <https://www.learntechlib.org/p/39001/>.
- Darrow, S. (2009). *Connectivism learning theory: Instructional tools for college courses*. Published Masters' Thesis. Western Connecticut state University. Retrieved from http://library.wcsu.edu/dspace/bitstream/0/487/1/Darrow,+Suzanne_+Connectivism+Learning+Theory_Instructional+Tools+or+College+Courses.pdf.
- Downes, S. (2007). What connectivism is. Retrieved from <http://halfanhour.blogspot.com/2007/02/what-connectivism-is.html>.
- DeMartino, Darrell J. (1999-Mar). *Employing Adult Education Principles in Instructional Design*. Recuperado 1 diciembre 2017, de ERIC Sitio web: <https://eric.ed.gov/?id=ED432255>
- Duke B., Harper G., and Johnston M. (2013). *Connectivism as a Digital Age Learning Theory*. págs 4-13. Kaplan University, USA. *The International HETL Review Special Issue*. ISSN: 2164-3091 2013 HETL Conference, Orlando, Florida, USA. From <https://www.hetl.org/wp-content/uploads/2013/09/HETLReview2013SpecialIssue.pdf#page=10>
- Elbeltagi, Ibrahim & Garcia, Elaine & Brown, Mel & Dungay, Kerry. (2014). The implications of a Connectivist learning blog model and the changing role of teaching and learning. *British Journal of Educational Technology*. 46. . 10.1111/bjet.12184.
- Foroughi, Abbas (2015). *The Theory of Connectivism: Can It Explain and Guide Learning in the Digital Age?* University of Southern Indiana. *Journal of Higher Education Theory & Practice* . Vol. 15 Issue 5, p11-26. 16p. http://m.www.na-businesspress.com/JHETP/ForoughiA_Web15_5_.pdf
- Garcia, Elaine; Brown, Mel; Elbeltagi, Ibrahim. (2013). *Learning within a Connectivist Educational Collective Blog Model: A Case Study of UK Higher Education*. ERIC, EJ1016291, 10.
- Hernández Gallardo, S. C. (2007). El constructivismo social como apoyo en el aprendizaje en línea. *Apertura*, vol. 7, núm. 7, pp. 46-62. Universidad de Guadalajara. Guadalajara, México. Disponible en: <http://www.redalyc.org/articulo.oa?id=68800705>
- Houle, C.O. (1961). *The inquiring mind*. Madison: University of Wisconsin Press.
- IOC (Institut Obert de Catalunya). <https://ioc.xtec.cat/educacio/>
- Kissinger, J. & Bennett, D. (2014). Using Connectivism as a Framework for Redesigning Courses: Social & Mobile Learning Affordances. In T. Bastiaens (Ed.), *Proceedings of World Conference on E-Learning* (pp. 1015-1019). New Orleans, LA, USA: Association for the Advancement of Computing in Education (AACE). Retrieved December 2, 2017 from <https://www.learntechlib.org/p/148813/>.
- Kivunja, Charles (2014). Do You Want Your Students to Be Job-Ready with 21st Century Skills? *Change Pedagogies: A Pedagogical Paradigm Shift from Vygotskyian Social Constructivism to Critical Thinking, Problem Solving and Siemens' Digital Connectivism*. *International Journal of Higher Education*, v3 n3 p81-91. URL <http://dx.doi.org/10.5430/ijhe.v3n3p81>
- Knowles, M.S. (1975). *Self-directed learning*. New York: Associated Press.
- Lang, Josh. Grounded Application of Connectivism in the Classroom. *NACTA Journal; Twin Falls* Vol. 60, Iss. 3, (Sep 2016): 347-348. Iowa State University, Ames, IA.
- Liana Carolina Ovalles Pabon. (2014). *Conectivismo, ¿un nuevo paradigma en la educación actual?* *Revista Mundo FESC* Retrieved December 29, 2017 from <http://www.fesc.edu.co/Revistas/OJS/index.php/mundofesc/article/view/24>
- Merrill, M. D. (2007). The future of instructional design: the proper study of instructional design. In R. A. Reiser & J. V. Dempsey (Eds.), *Trends and Issues in Instructional Design and Technology* (Second ed., pp. 336-341). Upper Saddle River, NJ: Pearson Education, Inc. Disponible en: <http://mdavidmerrill.com/Papers/ProperStudy.pdf>

- Merrill, M. D. (2009). "First Principles of Instruction." In C. M. Reigeluth & A. Carr-Chellman (Eds.), *Instructional Design Theories and Models III*. Mahwah: Lawrence Erlbaum Associates Inc.
- Muñoz Carril, P. C., & González Sanmamed, M. (2009). *El Diseño de Materiales de Aprendizaje Multimedia y las Nuevas Competencias del Docente en Contextos Teleformativos*. Madrid: Bubok.
- Murdoch, D., Socolick, F. & Murdoch, J. (2013). Connectivism: The (in)formal cohort and its' implications in knowledge construction. In T. Bastiaens & G. Marks (Eds.), *Proceedings of E-Learn 2013--World Conference on E-Learning in Corporate, Government, Healthcare, and Higher Education* (pp. 1559-1565). Las Vegas, NV, USA: Association for the Advancement of Computing in Education (AACE). Retrieved December 28, 2017
from <https://www.learntechlib.org/p/115098/>.
- Okojie, M.C., Boulder, T.C. & Yu, W.C. (2017). Web-based Instruction for Adult Learners: Constructivist and Connectivist Theories. In J. Johnston (Ed.), *Proceedings of EdMedia 2017* (pp. 879-885). Washington, DC: Association for the Advancement of Computing in Education (AACE). Retrieved December 3, 2017 from <https://www.learntechlib.org/p/178399/>.
- Plon Verhagen, B. (2006). Connectivism: A new learning theory? Retrieved from <http://www.surfspace.nl/Redactieomgeving/Publicaties/Documents/Connectivism%20a%20new%20theory.pdf>.
- Rodríguez Rodríguez, A. J. y Molero de Martins, D. M. (2009). Conectivismo como gestión del conocimiento. REDHECS: Revista electrónica de Humanidades, Educación y Comunicación Social, ISSN-e 1856-9331, Año 4, Nº. 6, págs. 73-85
From file:///C:/Users/Nuria/Downloads/Dialnet-ConectivismoComoGestionDelConocimiento-2937200.pdf
- Siemens, G. (2003, October 17). Learning Ecology, Communities, and Networks: Extending the Classroom. ElearnSpace Everything Elearning.
From http://www.elearnpace.org/Articles/learning_communities.htm
- Siemens, G. (2004). Connectivism: A Learning Theory for the Digital Age. *International Journal of Instructional Technology and Distance Learning*, 2(1), 3–10.
- Siemens, G. (2005a). Connectivism: learning as a network-creation. *ASTD Learning News*, October 1.
- Siemens, G. (2005b). Connectivism: a learning theory for the digital age. *International Journal of Instructional Technology & Distance Learning*, January.
- Siemens, G. (2006). Connectivism: Learning Theory or Pastime of the Self-Amused. n.d. From http://www.elearnpace.org/Articles/Connectivism_response.doc
- Siemens, G. (2006b). Knowing Knowledge. S.I: s.n. From http://www.elearnpace.org/KnowingKnowledge_LowRes.pdf
- Siemens, G. (2008). Learning and knowing in networks: changing roles for educators and designers. Presented to ITFORUM for Discussion, January 27.
- Siemens, G. (2010). *Conectados en el ciberespacio*. Madrid: Editorial UNED.
- Siemens, G., & Tittenberger, P. (2009). *Handbook of Emerging Technologies for Learning*. Manitoba. From http://umanitoba.ca/learning_technologies/cetl/HETL.pdf
- Sobrino Morrás, A. (2014). Aportaciones del conectivismo como modelo pedagógico post-constructivista. *Propuesta educativa* (Online). Nº42, 39-48. Ciudad Autónoma de Buenos Aires. Recuperado en 02 enero de 2018, de http://www.scielo.org.ar/scielo.php?script=sci_arttext&pid=S1995-77852014000200005&Ing=es&tlng=es
- Tough, A. (1971). *The adult's learning Project: A fresh approach to theory and practice in adult learning*. Toronto, Ontario, Canada: Ontario Institute for Studies in Education.
- Wikipedia. Escuela Oficial de Idiomas
http://es.m.wikipedia.org/wiki/Escuela_Oficial_de_Idiomas
- Williams, Roy; Karousou, Regina; Mackness, Jenny (2011). Emergent Learning and Learning Ecologies in Web 2.0. *International Review of Research in Open and Distance Learning*, v12 n3 p39-59